

Парадигми педагогічної освіти і тенденції підвищення кваліфікації вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти США

В.М. Приходько*

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Запоріжжя, Україна

*Corresponding author. E-mail: valentin-1970@ukr.net

Paper received 05.11.15; Accepted for publication 17.11.15.

Анотація. У статті на основі наукового аналізу літературних джерел визначено основні парадигми педагогічної освіти (поведінкова, особистісна, конструктивістська, рефлексивна) та тенденції підвищення кваліфікації вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти США: зорієнтованість на вищу освіту як найважливішу умову оволодіння професією вчителя, посилення психолого-педагогічної підготовки; удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і можливість одночасного підвищення кваліфікації в різних навчальних закладах.

Ключові слова: парадигма, тенденція, післядипломна педагогічна освіта, перепідготовка, підвищення кваліфікації

У кожній історичній епосі з'являються свої погляди на виховання людини, її навчання та освіту, і саме школа забезпечує формування й розвиток інтелектуальної та творчої особистості, з почуттям власної гідності та можливостями для самореалізації. В сучасних умовах виникає потреба переосмислення вимог до підготовки вчителя, оскільки бачення може змінюватися, а цінності – трансформуватися. Сучасні вимоги до професійної підготовки вчителя зумовлено певними нормами, які ґрунтуються на узгоджених цінностях та рекомендаціях, тому одним з пріоритетних завдань, які стоять перед суспільством, є підготовка нового покоління вчителів, підвищення їхньої загальної культури, професійної компетенції відповідно до ролі в суспільстві.

Постановка проблеми. Питання безперервної освіти вчителів середньої школи в системі післядипломної педагогічної освіти привертає все більше уваги, що зумовлено проблемою здатності приймати правильні рішення на основі отриманих знань. У сучасному світі інформаційних систем і технологій учителеві слід постійно оновлювати та поповнювати знання. Ці фактори викликали потребу створення системи освіти педагогів протягом життя, а з огляду на це – вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти.

Важливим джерелом для визначення стратегічних напрямів розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні є вивчення та аналіз досвіду підвищення кваліфікації вчителів за кордоном, зокрема у США, з тим, щоб надалі обґрунтовано оцінювати доцільність використання накопиченого позитивного досвіду в системі післядипломної педагогічної освіти в Україні.

Автори проекту «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років» для підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти вважають доцільним використання можливостей бенчмаркінгу.

Бенчмаркінг – (Benchmarking) – це метод виявлення, вивчення та адаптації кращої практики та досвіду, який не є комерційною таємницею інших організацій для поліпшення діяльності своєї організації на основі нових концепцій і підходів, що забезпечують отримання видатних або особливих результатів, інноваційних з точки зору використання нових технологій (що здобули визнання споживачів і експертів). Освітній бенчмаркінг має свої нюанси, спирається на накопичений досвід і може бути визначений як методологія і технологія виявлення, вивчення та ефективної

адаптації кращого досвіду освітньої діяльності [7].

Під поняттям «бенчмаркінг» ми розуміємо освітню діяльність вищого навчального закладу післядипломної педагогічної освіти як найвищий рівень організації освітнього процесу, що відповідає стандартам вищої освіти, здобуття особами якісної післядипломної педагогічної освіти та сприяє поглибленню, розширенню та оновленню професійних знань, умінь та навичок на основі забезпечення якісних освітніх послуг.

Сучасні умови забезпечення якості вищої освіти перетворюють бенчмаркінг в обов'язковий компонент управління закладами післядипломної педагогічної освіти.

Незважаючи на те, що соціальні та педагогічні аспекти вітчизняної і зарубіжної вищої педагогічної школи не завжди мають порівняльний характер, світовий досвід підготовки вчителів, зокрема досвід США, представляє великий науковий інтерес для української педагогічної освіти.

Парадигми педагогічної освіти і тенденції підвищення кваліфікації вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти США ще не були предметом окремого вивчення українськими науковцями, хоча окремі його аспекти розглянуто в працях вітчизняних дослідників (Я. Бельмаз, В. Буренко, Т. Кошманова, В. Кудін, М. Лещенко, Л. Пуховська, Р. Роман, С. Шандрук та ін.).

Мета статті – на основі вивчення та аналізу відповідних джерел визначити основні парадигми та тенденції підвищення кваліфікації вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти США.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Парадигма (гр. paradeigma – приклад, взірець) – система уявлень, основних концептуальних настанов, квінтенція педагогічних поглядів або теорій на певному етапі суспільного розвитку науки, культури, цивілізації загалом.

Існування і взаємодія різних поглядів, концепцій, моделей є особливістю системи професійної підготовки педагогічних кадрів США. Сполучені Штати будували свою освітню систему на плюралістичній основі, унаслідок чого одночасно сформувалося декілька альтернативних освітніх парадигм. У практиці сучасної педагогічної освіти США діють такі парадигми педагогічної освіти, як поведінкова (behaviorist), особистісна (personal), конструктивістська (constructivist) та рефлексивна (reflexive), об'єднувальним фактором

яких є позиція про важливість гуманітарної освіти, а розбіжності полягають у різному баченні проблеми організації процесу професійної підготовки вчителів.

Тенденція (лат. *tendere* – прагнути) – напрям розвитку якого-небудь явища, скерованість у поглядах і діях.

На початок ХХІ ст. в США визначились основні тенденції розвитку педагогічної освіти: зорієнтованість на вищу освіту як найважливіша умова оволодіння професією вчителя; ускладнення і посилення психолого-педагогічної підготовки; різноманіття спеціалізованих напрямів у програмах навчання; удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; одночасна підготовка в різних навчальних закладах.

В освітній системі США сфокусовано загальні тенденції розвитку зарубіжної вищої школи, адаптовані до соціокультурних умов американського суспільства, за вимогами якого впродовж останніх десятиліть у країні інтенсивно розвивається система безперервної педагогічної освіти. Американське суспільство потребує вчителя, який є суб'єктом безперервного професійного вдосконалення, творцем і дослідником, який несе відповідальність за ефективний інтелектуальний, духовний, соціальний і фізичний розвиток усіх своїх учнів, незалежно від їхньої расово-етнічної належності та соціально-економічного статусу. Американська система педагогічної освіти, щоб виконати це соціальне замовлення, почала активний пошук найбільш ефективних шляхів підготовки вчителів: переорієнтованість професійної підготовки із засвоєння певного обсягу знань, умінь і навичок на формування в майбутніх вчителів педагогічного мислення, розвиток професійної рефлексії як основи здатності засвоювати, інтегрувати й застосовувати нові знання й уміння впродовж усього життя.

Поняття «післядипломна освіта педагогів у США» глумачать більш широко. Післядипломну педагогічну освіту пов'язують з підвищенням кваліфікації (ПК) учителів у контексті перманентного оновлення шкільної системи та неперервним професійним й особистісним навчанням учителів. Під підвищенням кваліфікації американського вчителя розуміють процес його поступового зростання як особистості й фахівця під час усієї його професійної діяльності.

Основною метою системи післядипломної освіти США є ознайомлення вчителів середньої школи з новинками теорії та практики педагогічної діяльності, прогресивними педагогічними технологіями, а також закріплення в них навичок самостійного набуття знань, потрібних для професійного зростання. Зпоміж найбільш дієвих форм навчання працюючих учителів кваліфікують: індивідуальну підготовку вчителів у межах школи; методичні семінари, конференції, «круглі столи», дискусії; групове розроблення навчальних планів, програм, дидактичних матеріалів; дні професійного розвитку; керівництво дослідницькою роботою вчителя тощо.

Післядипломна педагогічна освіта в США – це комплексна співпраця багатьох організацій: інститутів освіти, добровільних організацій, спонсорів, професійних спілок учителів, шкіл і самих учителів. У США створено федеральні державні та суспільні установи, які розглядають проблеми неперервної освіти, післядипломної освіти, проте вони не підпо-

рядковані Департаменту освіти. Ці установи та організації, які їх фінансують, не залежать від держави, адміністрації штатів та не пов'язані одна з одною.

Чисельні комітети, фонди, інститути відіграють важливу роль у визначенні напрямів післядипломної освіти. До відомих у всьому світі неурядових організацій належать такі:

1. Фонд Карнегі для підвищення кваліфікації вчителів (Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching), заснований Ендрю Карнегі в 1905 р. як незалежний дослідницький центр у галузі освіти.
2. Фонд Чарльза Ф. Кеттерінга (The Charles F. Kettering Foundation), створений Чарльзом Франкліном Кеттерінгом в 1927 р. для підтримки системи освіти, досліджень і нових розробок.
3. Фонд Форда (The Ford Foundation), започаткований Едселем Фордом в 1936 р. для фінансування наукових, освітніх та добродійних проектів.

Ці та інші фонди й добровільні організації значно підтримують програми підвищення кваліфікації вчителів, однак реальні успіхи системи післядипломної освіти залежать від розвитку її структурних елементів на регіональному та місцевому рівні. У структурі післядипломної освіти кожного штату організовано агенції (Training and Development Agencies for Schools (TDAS)), які розглядають питання підвищення кваліфікації вчителів і несуть відповідальність за реалізацію урядової політики в галузі післядипломної освіти вчителів та інших шкільних працівників. Кожна агенція проводить діагностику діяльності шкіл і коледжів, перевіряє ефективність програм навчання, з'ясовує проблеми покращення роботи вчителя, шкільної адміністрації тощо. Окрім того, ці агенції широко рекламують ефективні форми та програми навчання, організовують співпрацю шкіл й університетів, допомагають багаточисельним учительським центрам, створюють консультативні та дорадчі групи й комісії з питань післядипломної освіти тощо.

Діяльність агенцій має дорадчий та рекомендаційний характер, однак їхній вплив на політику в галузі післядипломної освіти досить істотний, оскільки фінансові важелі знаходяться в розпорядженні адміністрації штатів.

Національна система підвищення кваліфікації вчителів середніх шкіл США складається з двох основних організаційних моделей: на базі вищих навчальних закладів та безпосередньо в школах. Широко упроваджують короткотривалі курси, які є вузькоспеціалізованими й мають насамперед профільний характер. У процесі структурування змісту програм використовують технологічний підхід, відповідно до якого особливу увагу звертають не тільки на прогнозування знань і вмінь учителів, а й на очікувані зміни в рівнях розвитку учнів, учителів яких пройдуть навчання за програмами ПК. Специфічною ознакою структури підвищення кваліфікації вчителів є впровадження гнучких навчальних планів і варіативних навчальних програм, очне і заочне навчання, виїзні форми підвищення кваліфікації, безоплатний характер навчання, звільнення на період курсів від занять у школі, зазначення в трудовому контракті позиції про підвищення кваліфікації в конкретному обсязі, заснування спеціальних рад для оцінки професіоналізму, введення процедури атестації тощо.

На сьогодні основна відповідальність за підвищення кваліфікації вчителів у системі післядипломної освіти в США належить багаточисельним комітетам й комісіям з професії вчителя, важливе завдання яких – «побудувати більш послідовний підхід до професійної перепідготовки на місцевому рівні» [1, с. 230]

Основні завдання з організації наукової роботи в галузі післядипломної освіти покладені на Національний інститут освіти. Одне з них полягає в тому, щоб проводити дослідження, пов'язані з підвищенням рівня професійної підготовки вчителів. На жаль, у США відсутній єдиний програмно-методичний центр середньої й вищої освіти та не існує єдиної методики навчання. Отже, виникає потреба більш узагальненої професійної підготовки й перепідготовки вчителів для роботи з будь-якими програмами й навчальними планами, які використовуються в різних шкільних округах і педагогічних коледжах.

Розробки Національного інституту освіти США (The U.S. National Institute of Education (NIE)) у Вашингтоні спрямовано на допомогу університетам і школам, які працюють за програмою післядипломної освіти, у розв'язанні важливих проблем організації навчального процесу, кваліфікації спеціалістів-консультантів, методів та стандартів кваліфікаційних екзаменів тощо.

Сучасна перепідготовка та підвищення кваліфікації вчителів здійснюється у відповідних підрозділах післядипломної освіти коледжів освіти в умовах «літніх шкіл», у школах професійного розвитку, на вечірніх навчальних заняттях і професійних семінарах коледжів під час навчального року або протягом декількох інтенсивних занять у вихідні дні (субота-неділя). З огляду на це зміст освіти і терміни навчання визначають, ураховуючи наявну вищу освіту та особливості спеціальності, з якої здобувається кваліфікація. Зазвичай таке підвищення кваліфікації передбачає здобуття вчителем визначеного обсягу залікових одиниць з вивчення навчальних курсів рівня магістратури, кількість яких окремо пропонує кожна школа або місцевий Відділ освіти. Форма проведення таких занять може бути різною: «міні-курси», «протокольні ріали», «рефлексивне викладання», «просемінари» тощо.

Підвищення кваліфікації педагогів відбувається також у школах професійного розвитку вчителів, які забезпечують різні види ПК та післядипломної освіти для працюючих учителів.

Освітнє законодавство штатів Центральної і Північної Америки вимагає від адміністрації усіх шкіл регіону щорічного забезпечення трьох повних днів професійного розвитку для всіх учителів середніх шкіл. Протягом цих днів учні не приходять на заняття, оскільки до шкіл запрошують фахівців освіти, науковців, відомих дослідників, які читають лекції для вчителів, організують «круглі столи», дискусії, презентації, професійні семінари, заняття по секціях (workshops, panels). Відділи освіти деяких штатів планують розширити цю форму професійного розвитку вчителів до п'яти днів.

Досвідчені вчителі повинні підвищувати кваліфікацію кожні шість років і поновлювати ліцензію штату на право викладання. Окрім цього, адміністрація шкіл усіляко підтримує ініціативу та сприяє індивідуальному професійному розвитку окремих учителів, які виявляють для цього професійний інтерес і бажання (участь

у конференціях, освітніх зібраннях тощо).

У сучасній американській педагогіці для характеристики вчителя-професіонала використовують спеціальний термін «ефективний учитель» (effective teacher), тобто такий, який досягає високої якості роботи завдяки своїм позитивним особистісним якостям і професійній майстерності. Американський національний комітет професійних педагогічних стандартів (National Board for Professional Teaching Standards) розробив вимоги для отримання національного вчительського сертифікату (National Teacher Certificate), визначивши п'ять базових стандартів для ефективних учителів:

1. Учитель повинен брати на себе відповідальність за учнів та їх навчання.
2. Учитель повинен знати свій предмет та вміння його викладати.
3. Учитель повинен бути менеджером навчання та наставником для своїх учнів.
4. Учитель повинен удосконалювати свої знання, виходячи з практичного досвіду.
5. Учитель повинен бути членом освітньої громади [6, с. 215].

Ефективне підвищення кваліфікації характеризується як оптимізація знань учителя та його педагогічних навичок. Специфічними ознаками високоякісного підвищення кваліфікації є неперервність, інтенсивність, зорієнтованість на учнів, поліпшення знань із свого предмета (content knowledge) та набуття досвіду використання методу наукового пошуку (inquiry) на уроках.

Ефективність системи післядипломної освіти США зумовлена потребою в безперервній освіті вчителів на рівні шкіл, яка забезпечується двома основними організаційними моделями: на базі вищих навчальних закладів та безпосередньо в школах. Особливістю структури підвищення кваліфікації вчителів полягає в упровадженні гнучких навчальних планів і варіативних навчальних програм, очне і заочне навчання, виїзні форми підвищення кваліфікації, безоплатний характер навчання, звільнення на період курсів від занять у школі, зазначення в трудовому контракті позиції про підвищення кваліфікацій в конкретному обов'язі, заснування спеціальних рад з оцінювання професіоналізму, введення процедури атестації тощо.

Результати досліджень проблем професійної освіти зорієтовують авторів освітніх програм на ідеологію й практику інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти США, яка передбачає: засвоєння і розвиток інновацій на основі прогресивних традицій освіти; опанування методів дослідницької практики; створення систем науково-методичного супроводу якості освіти; розвиток професійної компетентності вчителів; розвиток досвіду рефлексії і громадянської позиції; формування персональної та колективної відповідальності за професійні дії.

Якість викладання та успішність учнів є пріоритетними у визначенні потреби проведення підвищення кваліфікації. З огляду на це розроблено цикл конструктивного ухвалення рішень (evidence-based decision-making (EBDM)), який кваліфікується як підхід до того, щоб адміністратори шкільного та регіонального рівня могли прийняти рішення про потребу підвищення кваліфікації вчителя. На основі прийнятого рішення районні адміністратори рекомендують про-

граму підвищення кваліфікації, яка б повністю відповідала ідентифікованим потребам.

План підвищення кваліфікації (Professional Development Plan) (PDP) – це проект індивідуального ліцензування й особиста справа апліканта, який передбачає тріступеневе ліцензування (учитель-початківець, учитель-професіонал, учитель-наставник). PDP слугує механізмом подновлення ліцензії між такими суб'єктами освітньої діяльності: вчителем, комісією PDP та суперінтендантом штату.

Збільшення практико орієнтованих курсів є визначальною рисою для післядипломної освіти вчителів середньої школи США, й згідно з новим соціальним замовленням на ефективного вчителя (effective teacher) система педагогічної освіти надає перевагу особистісним та професійно значущим якостям учителя.

Проблема неперервної освіти педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти привертає все більше уваги наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників, оскільки в сучасному світі знання змінюються швидше, ніж покоління, а вміння приймати правильні рішення на основі отриманих знань і надалі залишаються несформованими у випускників школи, коледжу, вищого навчального закладу тощо. З огляду на це вчитель, особливо середньої школи, потребує постійного оновлення та поповнення знань для того, щоб оволодіти інформаційними системами і технологіями, які для учнів є одним із основних джерел інформації та середовищем існування. Ці фактори спричинили потребу створення системи освіти педагогів протягом життя, а водночас і вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти.

Інформаційне суспільство вимагає від людини нового сприйняття знання та способів його отримання й передачі, наголошує на важливості прогнозування, програмування, проектування й моделювання досліджуваної ситуації (об'єкта, процесу, явища) в умовах швидкозмінного нестабільного зовнішнього середовища. Усвідомлення нових можливостей і потреб особистості в розв'язанні завдань освіти викликало потребу створення нових концептуальних підходів педагогічної діяльності, методів і способів педагогічного впливу та нового образу педагогічного ефекту.

Американські фахівці вважають, що в процесі підвищення кваліфікації вчителів можна говорити про існування декількох основних підходів до навчання, які класифікують відповідно до поставлених цілей, а саме: поведінковий (А. Бандура, Д. Девідсон, Б. Скіннер та ін.), що передбачає зміну професійної поведінки вчителя на основі ефективних навчальних технологій; когнітивний (Р. Білер, Дж. Гріно, Дж. Сноумен та ін.), спрямований на розвиток професійно-педагогічного інтелекту вчителя, збагачення системи предметно-методичних знань сучасними підходами до цілісного навчально-виховного процесу; особистісний (А. Чикерінг, Л. Колберг, Р. Болам та ін.), зорієнтований на розвиток особистості, розкриття унікальних можливостей кожного вчителя; андрогогічний (М. Кервін, М. Ноулз, Д. Стюарт та ін.), який не ураховує специфіку «дорослого учня» під час організації професійно-освітнього процесу підвищення кваліфікації вчителів; соціально-психологічний (Ле Бланк, Р. Свішер, Ф. Вітаро та ін.), який зорієнтований на вдосконалення професійно-

комунікативної культури вчителя, підвищення ефективності особово-ділової взаємодії в системі «учитель – учень».

Американські дослідники Д. Браун, Т. О'Доннел, Л. Еванс, В. Люїс, С. Шаха стверджують, що підвищення кваліфікації вчителів середньої школи передбачає професійний розвиток учителя-спеціаліста, формальну освіту, тренінги та неформальну підтримку. Зростає попит на підвищення кваліфікації, яка б близько пов'язувалася зі справжніми вимогами й можливостями вчителів; з навчальним планом; яка б повністю виправдовувала великі кошти, витрачені на неї [3; 8]. У дослідженні П. Бредесона наведено суму в 19 мільярдів доларів США, яка щороку витрачається на підвищення кваліфікації американських вчителів [2, с. 46].

У Законі про початкову та середню освіту (Elementary and Secondary Education Act) (ESEA) визначено характеристики «високоякісного підвищення кваліфікації», з-поміж яких: неперервність, інтенсивність, зорієнтованість на учнів, поліпшення знань з предмета.

Високоякісне підвищення кваліфікації відповідає критеріям, які подано в дефініції про підвищення кваліфікації, стаття IX, частина 9101 (34) ESEA [10]:

- поліпшення знань учителя з предмета;
- інтеграція до шкільного та районного плану вдосконалення освіти;
- якість знань учителя та його вміння навчити учнів відповідно до державних академічних стандартів;
- поліпшення умінь виховувати учнів;
- неперервність, інтенсивність, довготривалість та зорієнтованість на учнів;
- ефективні педагогічні стратегії, які базуються на результатах наукових досліджень;
- широке залучення вчителів, шкільного керівництва, батьків та адміністрації штату.

Одним із фундаментальних принципів закону «Не залишати без уваги жодної дитини» (No Child Left Behind Act) (NCLB) є те, що рівень успішності учня безпосередньо залежить від якісного викладання вчителя. Останні дослідження (Д. Андерсен, Д. Брювер, Д. Гольдхабер та ін.) [4, с. 18] підтвердили цей взаємозв'язок і довели, що вплив висококласного вчителя може бути дуже сильним.

Організаційно-методичними основами підвищення кваліфікації вчителів США є курси при університетах, коледжах, школах з відривом і без відриву від роботи; систематичне вдосконалення стандартів професійно-педагогічної освіти вчителів; оновлення змісту діяльності експертної комісії під час оцінювання підготовленості претендентів на здобуття звання бакалавра, магістра, доктора філософії. У системі підвищення кваліфікації вчителів США найбільш ефективними є технології персонального наставництва, супервайзерства, професійно-моделюючих тренінгів тощо, які дають змогу підвищити професійні знання, що дозволяє учителям досягати кар'єрного зростання, отримуючи при цьому солідну надбавку до заробітної плати.

Сьогодні здійснюється реформування системи підвищення кваліфікації вчителів, відбувається напружена робота на теоретичному й законодавчому рівні, спрямована на оптимальне регулювання професійних стандартів учителів.

Стандарти передбачають фундаментальну, психоло-

го-педагогічну, методичну, інформаційно-технологічну, практичну й соціально-гуманітарну підготовку.

Проблемами підготовки та підвищення кваліфікації вчителів у США займається Національне правління професійних викладацьких стандартів (National Board for Professional Teaching Standards (NBPTS)).

Правління має автономний статус, і його завданням є розроблення ініціатив з покращення американської системи післядипломної освіти на національному рівні: професійна інформація, консультування, гранти, фінансування тощо.

Виходячи з того, що у швидкозмінних умовах сучасного світу потрібно постійно удосконалювати систему післядипломної освіти вчителів на основі обов'язкової для постіндустріального суспільства концепції навчання протягом усього життя, що розвиток сучасної освіти вимагає від учителя зміни професійної позиції, осмислення нових ролей і функцій професійно-педагогічної діяльності, опанування професійної компетенції, а новий зміст педагогічної діяльності зумовлюється змінами самого суспільства, формуванням нової культури, нормативно-правових і економічних механізмів, які регулюють функціонування та розвиток освіти, у процесі аналізу концепції неперервної освіти вчителів середньої школи США й різних підходів до її практичної реалізації (зокрема й під час створення програм підвищення кваліфікації) дослідники передовсім зосереджують увагу на вивченні тих освітніх послуг, яких особливо потребує вчитель середньої школи в умовах швидкозмінного ринку праці та вимог суспільства до професійної діяльності. Основною авторських програм є проектування змісту, який потрібно зорієнтувати на підготовку педагога до розв'язання актуальних проблем розвитку освіти. Програми дозволяють диференціювати зміст підвищення кваліфікації залежно від професійного досвіду вчителя, його інтересів, професійної потреби й націлені на особистий і професійний розвиток педагога. Результати досліджень проблем професійної освіти спрямовують авторів освітніх програм на певну ідеологію та практику інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти США яка передбачає:

- засвоєння і розвиток інновацій на основі прогресивних традицій освіти;
- опанування методів дослідницької практики, створення систем науково-методичного супроводу якості освіти;
- розвиток професійної компетентності вчителів, що дозволяє брати активну участь у регіональних, федеральних і міжнародних програмах та освітніх проектах;
- збагачення досвіду рефлексії і громадянської позиції, які сприяють розв'язанню проблем та є пріоритетами національної політики освіти;
- формування персональної й колективної відповідальності за професійні дії.

Зміст програм підвищення кваліфікації сприяє особистісно-професійному розвитку кожного вчителя середньої школи й насамперед зорієнтований на [9]:

- розгортання проектної діяльності з розроблення науково обґрунтованих і практично зорієнтованих рекомендацій, технологій, методик використання сучасного наукового знання тощо;

– пошук шляхів подолання стереотипів та бар'єрів, які трапляються вчителям в інноваційній діяльності, коли в умовах соціальної нестабільності в людини знижується прогностична ефективність, посилюється страх ризику, складно відбувається перехід від канонізованого мислення до творчого.

У США існує велика потреба в учителях для навчання дітей з різним культурно-етнічним походженням (diverse students). Ідея мультикультурної освіти закріпила нові суспільні цінності. Усім учасникам педагогічного процесу слід бути толерантними до тих, хто відрізняється від них за етнічними чи расовими ознаками. Ці ідеї сприяли утвердженню принципів гуманістичної освіти, найбільш популярного за своїм змістом напрямку педагогіки в США [3, 5, 10].

Глибоке розуміння вчителем ідеї мультикультурної освіти в США, його психологічна готовність і професійна здатність працювати в складному різноманітному соціально-культурному середовищі є важливою передумовою оновлення середньої шкільної освіти.

На початку XXI ст. уряд США розробив програму «Не залишити без уваги жодної дитини» (No Child Left Behind Act (NCLB)), яка чітко визначає зміст, форми та методи безперервної професійної освіти вчителів. На штати країни покладено відповідальність за створення умов для збільшення кількості вчителів, які беруть участь у процесі підвищення власної кваліфікації. Поняття «висока якість професійного розвитку» вчителів, яке подається в програмі NCLB, тісно пов'язане зі стандартами, визначеними Національною радою з розвитку персоналу (National Staff Development Council). Відповідно до визначення, поданого в програмі NCLB, підвищення кваліфікації є важливим для засвоєння вчителями та шкільними адміністраторами навичок і вмінь, потрібних для надання учням можливості отримувати знання високої якості згідно із стандартами шкільної освіти та забезпечення інтенсивної професійної діяльності вчителів на неперервній основі. Саме стандарти професійного розвитку забезпечують систему планування, організації, управління та оцінювання підвищення кваліфікації вчителів середньої школи США в системі безперервної освіти.

Стандарти професійної підготовки вчителів середніх шкіл визначають основні цілі та завдання, які передбачають формування в учителя професійної готовності реалізувати у власній діяльності такі компоненти: позитивне ставлення до людей різного віку; гендерну рівність; рівноправне відзеркалення в змісті професійної діяльності культурних, расових та етнічних особливостей; доброзичливе ставлення до людей різних соціальних верств та осіб з різним матеріальним статком; використання педагогічних технологій контроверсивних (протилежних) поглядів на ту саму проблему; виховання патріотизму й національної гордості на основі американської сутності в різноманітних соціальних явищах; розкриття змісту процесів інтеграції та збалансування економіки, навколишнього середовища й суспільства.

Стандарти професійної підготовки вчителів середньої школи США в системі безперервної освіти спрямовано на об'єднання в систему всіх елементів, які забезпечують використання новітніх знань, навичок і вмінь у процесі освіти дорослих. Іншими словами,

процесуальні стандарти визначають способи організації навчальних потреб, їх оцінювання, методика розв'язання проблем та досягнення позитивних результатів.

Стандарти, розроблені Національною радою з розвитку персоналу (National Staff Development Council), представляють аналіз факторів, які сприяють створенню конструктивної системи безперервної освіти вчителів американських загальноосвітніх шкіл і вказують на потребу результативного професійного підвищення кваліфікації освітян.

Для конструктивного прийняття рішень підвищення кваліфікації вчителів – продовжити, змінити чи припинити програму підвищення кваліфікації в процесі післядипломної педагогічної освіти, оцінювання результатів підвищення кваліфікації вчительського корпусу США використовують моніторинг та оцінювання. Так, наприклад, моніторинг та оцінювання впровадження підвищення кваліфікації (Monitor and Assess PD Implementation) може допомогти прийняти рішення стосовно наступного підвищення кваліфікації або внести корективи в досліджуваний процес. Моніторинг передбачає два етапи: моніторинг занять ПК і моніторинг застосування отриманих під час підвищення кваліфікації знань та навичок на уроках у школі.

Моніторинг та оцінювання застосування отриманих знань на уроках у школі (Monitor and Assess Implementation of PD Content in the Classroom) може бути свідченням того, що знання та навички, отримані під час підвищення кваліфікації, успішно й повсякденно застосовуються на уроках, є покращення успішності учнів.

Моніторинг викладацької діяльності спрямовано на з'ясування таких питань:

1. Чи впроваджували вчителі зміст ПК на уроках?
2. Чи інтегрували вчителі зміст ПК у власну викладацьку діяльність? Як підтримують учителів їхні колеги та адміністратори в упровадженні та інтеграції змісту ПК на уроках?
3. Як впливає фактор ситуації, наприклад зміна лідера

чи пріоритетів, на процес упровадження?

Оцінювання результатів навчання (Evaluate Outcomes). У процесі оцінювання підвищення кваліфікації збирають дані про результати навчання для вчителів, зокрема й надбання нових знань і навичок та підтвердження змін у професійній практиці, а також про результати ПК для учнів у навчанні, поведінці і (або) шкільних обов'язках, пов'язані з результатами навчання вчителя [5; 9].

Сучасне управління перепідготовкою і підвищенням кваліфікації вчителів у США ґрунтується на гнучкому поєднанні централізованих форм розроблення напрямів, рекомендацій і контролю за заходами в галузі підвищення кваліфікації з боку вищих організацій з широким використанням механізму горизонтальної погодженості дій їхніх місцевих органів у межах координаційно-дорадчих груп, комітетів, профспілкових, добровільних організацій тощо. На думку американських фахівців, більш чітке розмежування функцій і відповідальності всіх систем управління потребує ще багато зусиль [2; 4; 5; 9].

Висновки. Виявлені у ході дослідження парадигми, тенденції професійної підготовки вчителів в системі післядипломної педагогічної освіти США співвідносяться зі специфікою завдань розвитку вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти, розкривають нові джерела нововведень, скерованих на ефективність підвищення якості кваліфікації та перепідготовки вчителів в системі післядипломної педагогічної освіти в Україні.

Перспективними напрямками подальшого дослідження є аналіз теоретичних, концептуальних моделей європейських структур та мережі забезпечення якості післядипломної педагогічної освіти, впровадження міжнародних компонентів у систему моніторингу якості освітньої діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти.

REFERENCES

1. American Federation of Teachers. Teacher Salaries Fail to Keep Up with inflation: AFT Releases Annual State-by-State Teacher Salary Survey / URL: www.aft.org/research/salary/home.htm. Retrieved June, 2012.
2. Bredeson, P. Designs for professional development in schools / P.V Bredeson. – Thousand Oaks, CA: Corwin, 2003. – 200 p.
3. Evans L. What is teacher development? / L. Evans // Oxford Review of Education, 2002. – Vol. 28 (1). – P. 123-137.
4. Goldhaber, D. The mystery of good teaching: surveying the evidence on student achievement and teachers' Characteristics / D. Goldhaber // Education Next, 2002. – Vol. 2 (1). – P. 50-55.
5. Guskey T. Evaluating professional development / T. Guskey. – Thousand Oaks, CA: Corwin Press, Inc, 2000. / URL: http://www.educationalpolicy.org/publications/.../20PD_AI.pdf
6. National Board for Professional Teaching Standards / NBPTS, 2012. / URL: http://beepdf.com/national_board_for_professional_teaching_standards_certification.html.
7. NCLB / Title IX, Sec. 9101. / URL: <http://www.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/pg107.html>.
8. Obama's Education Plan to Reform Schools / The White House. / URL: http://usliberals.about.com/od/education/a/ObamaEdPlan_2.htm
9. Shaha, S.H., Lewis, V.K., O'Donnell, T.J. & Brown D.H. Evaluating professional development: An approach in verifying program impact on teachers and students / S.H. Shaha et al. – Retrieved October 2, 2008. / URL: <http://www.nsd.org/library/publications/research/shaha.pdf>.
10. U.S. Department of Education. Improving basic programs operated by local educational agencies / Title I, Part A. – Retrieved June 26, 2009. / URL: <http://www.ed.gov/programs/titleiparta/index.html>.

Paradigms of teacher education and trends in the professional development of teachers in the system of postgraduate pedagogical education USA

V.M. Prikhodko

Abstract. In article on the basis of scientific literature analysis revealed major paradigms of teacher education (behavioral, personal, constructivist, reflective) and trends in the professional development of teachers in the system of postgraduate pedagogical education USA: focus on higher education as a key to mastering the profession of teachers, strengthening psycho-pedagogical training; improvement of the system of teacher training; the possibility of simultaneous education, retraining, improvement of professional skills

Keywords: paradigm, the trend of post-graduate pedagogical education, retraining, improvement of professional skills